

դունդ), և Յանասակ (անյատակ): (2-կրցանք իմանալ այս չարկերու դասաւորութեան եղանակը, դէպի վար, կամ դէպի վեր):

Տիեզերքը իւր ամբողջութեամբ, այսինքն՝ երկինքն ու երկիրը ի միասին, երեք գլխաւոր մասերու կամ չարկերու կը բաժնուի, որոց առաջինը ընդդեմանայ աշխարհն է, երկրորդը՝ «գետնի վրայ», ուր մենք կը ընակինք, և երրորդը՝ երկնքի մէջ: Այս երեք չարկերու մէջ ալ կան բնակիչներ—մարդիկ, որոնք կ'զբաղին և կ'ապրին գլխաւորապէս երկրագործութեամբ, և բոլոր այն գործերով, ինչ որ կը տեսնուին երկրի վրայ, Տարբերութիւնը միայն հագուստի մէջ է, որովհետեւ վառի չարկի մարդիկ իրենց գօտին ծունդերու վրայ կը կապեն, միշտն չարկի մարդիկ—մենք, փորի վերին մասին վրայ, իսկ վերին չարկի մարդիկ՝ սրտի վրայ:

Երկիրը՝ զոր գեօիմ կամ գեօիմէ կ'անուանենք՝ իւր ծովերով ու ցամախներով սուրբ է, որպէս Աստուծոյ ձեռաց գործ, ինչպէս երկինքը: Ժողովուրդը յաճախ երգում կ'ընէ այդ յորս անուններով—Էրկինք, Կետինք, Ծով, ցամաք վկայ եղնին, որ . . . ։ Եւ այս երգումը աւելի հաւատարի, վստահելի է, քան եթէ Աստուծոյ անունով եղած ըլլար

ՀՐԵՑՈՒՆԵՐ

Աստուած՝ զինքը փառաբանելու և իրան ծառայելու համար լոյս տէն հրեշտակներ ստեղծեց: Հրեշտակները թեւաւոր, մարդակերպ արարածներ են, միամիտ և արդար, մեր աչքին անտեսանելի, բայց եթէ ուզեն իրենց սիրած մարդու աչքին կ'երևին մանուկի և յաճախ «ճերմակ մուրուք» ձերուկի կերպարանքով: Ասոնց գլխաւորները, Սերովբէք և Քերովբէք, իրենց թեւերու վրայ բռնած ունին Աստուծոյ աթոռ: Իսկ միւս հրեշտակները բաժանուած են երկու մասի, մէկ մասը վեցերորդ երկնային չարկի մէջ կը բնակի, առանց ուրիշ տեղ տեղափոխուելու, և շարունակ Աստուած կը փառաբանեն: Իսկ միւս մասը ծառայութեան մէջ կը գտնուի, երկնքի և երկրի մէջ կը պտտին, եւ և էջ կ'ընեն, Աստուծոյ հրամանները կը կատարեն, մարդերու հոգիները կ'աւանդեն, և հին ժամանակները նահապետներուն մարգարէներուն, առաքեալներուն, հայրապետներուն, և առհասարակ Աստուծոյ սիրած մարդերուն կ'երևէին, կամ «ճշգրիտ», (ականատես), և կամ «երազով», առանց թեւի, սպիտակ հագուստներով, երիտասարդի կամ աւելորի կերպարանքով, և Աստուծոյ հրամանները կը հաղորդէին: Այս խումբի—ծառայութեան մէջ գտնուողներու գլխաւորներն են Գաբրիէլ և Միքայէլ հրեշտակապետները, և մասնաորապէս հո-

գէտաւ հրեշտակներու գլխաւորութեան պաշտօնն ալ ունին, իսկ դատաստանի օրը — աշխարհի վախճանին՝ ասոնք փող կը հնչեն և մեռածները յարութիւն կառնեն:

Կան ալեւալ պաշտօն ունեցող հրեշտակներ, որոնց մասին ուրիշ առթիւ կը գրենք մանրամասն, Յիշենք ի միջի ալլող հետեւեալները, 1) Պաշապան հրեշտակներ, որոնք երկու երկու են իւրաքանչիւր մարդու համար, մէկը «աջ թւին», ¹⁾ կանգնած, միւսը ձախ թւին: Աջ թւին կանգնողը կը յորդորէ մարդը և կը մղէ դէպի բարին, և ուրախութեամբ կարձանագրէ իւր ձեռքի տոմարի մէջ անոր բարի գործերը և խաբերու իսկ ձախ թւի հրեշտակը տխրութեամբ կ'արձանագրէ իւր ձեռքի տոմարի մէջ այն մարդու չար գործերը ու խօսքերը: Մարդու հաւանալէն յետոյ այդ տոմարները երկրիք կը տառուին, որպէս զի դատաստանի օրը հաշուին անոր բարի և չար գործերը: 2) Հողէ առ հրեշտակներ, որոց գլխաւորներն են, ինչպէս ըսինք, Գաբրիէլ և Միքայէլ, «Գրող» հրեշտակը ման կուգայ մարդերու մէջ, կը նայի անոնց կեանքի տեղոգութեան ցուցակը, և որուն լրացած ըլլաջ՝ կը գրէ իր ցուցակի մէջ, և կը յանձնէ շնորհաւորուն, որոնք անմիջապէս «կ'աւաղեն» անոր հոգին: 3) Կան նաև «Ճակատագրի», 4) «Կիրակմտի», 5) մթութեան մէջ մարդը պաշտպանողը, 6) Զրի մէջ մարդը պաշտպանողը — Կանամոռի և Կենդանամայի, 7) Ասիա, Աֆիա, Ղաֆիա, Արայի, Սարայի և այլն. օձի և գալլ ու գազանի գէժ կը պաշտպանեն: 8) «Ձար Նազարի», և չար լեզուի գէժ պաշտպանողներն են՝ Հրանիւք, Հրափայիլ, Հրառն, Համառուն, Համակեզ և այլն և այլն:

Հրեշտակները գեղեցկատեսիլ, նրբակազմ, միշտ երիտասարդ, մարդակերպ և թևաւոր են, առիւ արականի հանգամանք ունին, քան իգականի, (թէև պատկերներու մէջ իգականի երևոյթը կուտան անոնց), ոչ մահ ունին, և ոչ ծնունդ, ոչ տկարութիւն, և ոչ մարմնական աճում, ոչ կուտեն և ոչ կը խմեն, որովհետև կարիք չեն զգար, հագնուած չեն, որովհետև լուսապատ են, թէև մարդերու աչքին հագնուած կ'երևին:

¹⁾ Մարգերու ուսուկին շիւն կ'ըսեն: